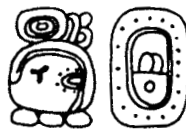

TILBURG-MATAGALPA
WEKEN
april 2006
ZIE INGEVOEGDE
FLYER

Reizen door Matagalpa
Florence Jaughey
De vloek van Malinche
Taarten voor het Casa Materna

¡Cómo No!, het informatieblad over de Stedenband Tilburg-Matagalpa, wordt uitgegeven door de Stedenband Tilburg-Matagalpa (SSTN). **¡Cómo No!** verschijnt vier maal per jaar met een oplage van 775 exemplaren.

Voor een gratis abonnement kunt u zich wenden tot de SSTN:

Adres: Stationsstraat 39
5038 EC Tilburg

Tel: 013-5368706

Fax: 013-5437096

E-mail: ssrn@hetnet.nl

Giro: 2783514

Web: www.tilburg-matagalpa.nl

Redactie

Marian van Stiphout

Toon Oomen

Miranda van der Klaauw

Monique van de Sande

Joni Swinkels

Lay-out

HD ontwerp • Tilburg • www.hdontwerp.nl

Met medewerking van

Yris Arrieta

Rimke van der Geest

Diny van de Pas

Arjen Roersma

Francine van Werde

Els van Wijk

Foto's voorpagina

Marili van Lieshout

Drukwerk

Drukkerij Mezclado

Afwerking

de Bundel

ISSN: 0920 2315

Redactioneel

Het gat

Ik wil dat jullie even naar het verleden reizen -nee, niet zo ver, ho, stop ... tot daar, twee weken terug. Precies goed. De krant met verkiezingsuitslagen ligt nauwelijks aangeroerd naast me maar de koppen beloven goed nieuws; het is nog maar net bekend geworden dat niet favoriet *Brokeback Mountain*, niet *Good Night and Good Luck* van dappere Clooney, maar *Crash* de Oscar voor de beste film heeft gewonnen; 8 maart wordt volop gevierd in het land en in V39 waar onze Mujeres op dit moment ongetwijfeld druk in de weer zijn en het is nog steeds winter want zodra ik m'n kop buitensteek, vallen er sneeuw- en hagelbuien op neer. Het is maar dat jullie weten waar ik me bevind.

Als schrijver heb je altijd een achterstand op de lezer. Voor een krantenschrijver valt die achterstand nogal mee, hooguit een dag, maar voor een tijdschriftenschrijver ligt dat anders. Heb ik me net op zitten winden over een domme uitspraak van een politicus, blijkt China Iran binnen te zijn gevallen, is half Parijs opgeblazen en liggen Maxima en Alexander in scheiding. En ik, ik weet nog van niks. Er zit -tot ik bij jullie ben- een gat in de tijd dat nog opgevuld kan worden met van alles en nog wat. Dat is mijn voordeel. Ik kan in gedachten het gat vullen met mooie gebeurtenissen, leuke voorvallen. Bijvoorbeeld ... dat er prachtig lenteweer komt; dat Balkenende plots genoeg heeft van zijn premierschap; dat Herman Brusselmans weer 'ns een mooi boek geschreven heeft, of Hella Haasse; dat Beatrix alsnog alle 26.000 uitgeprocedeerde asielzoekers pardon verleent; dat er een goed(koop) medicijn gevonden wordt tegen Aids; dat alle varkentjes voortaan vrij mogen rondlopen omdat mensen genoeg hebben van de bio-industrie; dat de grote machthebbers eindelijk honger belangrijker vinden dan geld en olie of -om dichter bij huis te blijven- dat een rijke weldoener zijn hele vermogen aan de Stedenband nalaat en dat het de 22ste een prachtige, zonnige boomfeestdag wordt.

O ja, en dat er heel veel Tilburgers van de Matagalpa-weken gaan genieten. Maar dan lopen onze klokken weer gelijk, want dat laatste ligt ook voor jullie nog in het verschiet. Laat het niet lopen! Luister, kijk, kook, eet of sport mee. Alle informatie vinden jullie in deze *¡Cómo No!*

Marian

Inhoud

Reizen door Matagalpa	Arjen Roersma	3
Florence Jaugey	Monique van de Sande	4
De vloek van Malinche	Yris Arrieta	6
'Bij wijze van avontuur'	Rimke van der Geest	9
Taarten voor het Casa Materna	Diny v.d. Pas en Els v. Wijk	14
Kort Nieuws en Agenda		14
Dé foto van ¡Cómo No!	Francine van Werde	16

Reizen door Matagalpa

Matagalpa Tours

Sinds eind januari 2006 is Matagalpa een nieuw informatiepunt rijker: Matagalpa Tours. De eerste tour-operator in de regio heeft in een mooi pand in het centrum van de stad haar kantoor geopend. Naast allerlei informatie voor toeristen en de verkoop van de toeristische uitstapjes in de omgeving, wordt het pand gebruikt voor meerdere activiteiten. Zo worden er allerlei typische Nicaraguaanse souvenirs verkocht en is er een Spaanse talenschool voor mensen die Spaans willen leren of hun taalvaardigheden willen verbeteren. Spoedig zal er ook een cafetaria en chocolaterie geopend worden.

Matagalpa Tours is ontstaan uit het gebrek aan toeristische informatie over de regio en het tot dan toe niet bestaan van een organisator van uitstapjes in de streek. Aan de andere kant is er de grote hoeveelheid bestemmingen die enorm de moeite waard zijn om te bezoeken. Dat geldt speciaal voor de liefhebbers van natuur en avontuur, van het leven op het platteland en van koffieboerderijen en -in iets mindere mate- voor liefhebbers van cultuur.

dragen aan de ontwikkeling hiervan in deze streek, zodat toerisme een duurzame activiteit zal zijn waarbij het milieu wordt beschermd en de lokale cultuur gerespecteerd. Ook willen wij aan de bezoekers wat informatie en bewustwording meegeven van de lokale sociale, economische en politieke situatie, alsmede de milieuproblematiek en de achterliggende oorzaken en factoren die meespelen.>>

Duurzaam

Het toerisme is de laatste jaren sterk aan het groeien in Nicaragua. Hoewel deze groei zich concentreert in het zuiden en westen van het land, beginnen ook verscheidene ondernemers en organisaties in het noorden van Nicaragua zich bezig te houden met toerisme. In de omgeving van Matagalpa en Jinotega, waar Matagalpa Tours momenteel opereert, staat het toerisme nog in de kinderschoenen. Er is weinig ervaring en capaciteit onder de bevolking om de interessante bestemmingen op aantrekkelijke wijze aan te bieden. Eén van de eerste werkzaamheden van Matagalpa Tours was en is dan ook de inventarisatie, productontwikkeling en promotie van die bestemmingen.

Wij zijn er ons van bewust dat toerisme zowel negatieve als positieve effecten kan hebben. Hierdoor zien we het als een verantwoordelijkheid bij te

kantoor Matagalpa Tours
foto: Arjen Roersma

Plattelandsbevolking

In de omgeving zijn er verscheidene initiatieven van de plattelandsbevolking. Zij zijn in hun dorpen en omgeving georganiseerd om bezoekers te ontvangen en deze kunnen vaak in hun huizen verblijven en daar maaltijden nuttigen. Eén van de jongeren die er wonen kan als gids werkzaam zijn. Dit is een voorbeeld van een vorm van toerisme die 'ruraal gemeenschapstoerisme' wordt genoemd. Inkomsten komen direct bij de plattelandsfamilies terecht en de lokale mensen zijn hier zelf baas over en organisator van deze activiteiten. Matagalpa Tours ondersteunt deze initiatieven door ze in haar reizen op te nemen.

Matagalpa Tours
Para conocer lo inexplorado del Norte de Nicaragua

Activiteiten die Matagalpa Tours organiseert zijn de volgende:

- Wandelingen van meerdere dagen door de bergen met overnachtingen in dorpjes
- Jungletours, wandelingen door het oerwoud met kampeer-overnachtingen in de jungle (Peñas Blancas, Cerro Saslaya in Bosawas)
- Stadsrondleidingen door Matagalpa
- Dagtochten langs routes met verschillende interessante bestemmingen
- Wandeltochten van een dag of een halve dag door natuurreservaten
- Koffie-tours, bezoeken van koffieboerderijen
- Toeristische pakketten van meerdere dagen met de nadruk op natuur of cultuur of landbouw
- Bezoek aan één van de vele watervallen en rivieren
- Het verblijf op een boerderij
- Mountainbike-tochten
- Reizen naar bestemmingen elders in Nicaragua
- Vervoer en transfer-service
- Hotelreserveringen en het geven van toeristische informatie
- Reizen op maat
- Spaanse taal cursus met een privé leraar en verblijf met maaltijden bij een familie in Matagalpa. De theorielessen worden afgewisseld met diverse uitstapjes in de middagen.

Voor informatie over de Spaanse lessen kunt u schrijven naar:
escuela@matagalpa.info

Arjen Roersma

Florence Jaughey Nicaraguaanse films in de Filmfoyer

Tijdens de Matagalpa-weken zal er ook aandacht besteed worden aan de Nicaraguaanse film. In de Filmfoyer zullen op dinsdag 18 april twee documentaires te zien zijn van de Nicaraguaanse regisseuse Florence Jaughey. Tijdens de avond in de foyer zullen Nicaraguaanse gasten aanwezig zijn. Zie voor meer informatie de flyer die bij dit nummer zit ingesloten.

Camila Films

Florence Jaughey werd in 1959 in Nice in Frankrijk geboren. Ze studeerde theater in Parijs en werkte er enkele jaren in het toneel. Uit liefde vertrok ze naar Nicaragua. Met haar man, Frank Pineda, een Nicaraguaanse cameraman, richtte ze in 1990 Camila Films op. Het is op dit moment een van de belangrijkste producenten van Nicaragua en brengt kritische films, documentaires, die problemen uit de Nicaraguaanse samenleving zichtbaar maken en waarmee de Nicara-

Florence Jaughey
foto: Internet

La isla de los niños perdidos (2001)

La Modelo in Tipitapi, met 1900 gevangenen de grootste gevangenis van Nicaragua, is 'het eiland van de verloren kinderen'. De meeste cellen zijn gevuld met jongens van nog geen twintig jaar die er straffen uitzitten die hun leeftijd overstijgen. De jongens zijn veroordeeld voor overvallen en moord en zijn vaak leden van rivaliserende gangs.

Florence Jaugey organiseerde een videoworkshop voor de jongens, zodat ze het dagelijks leven in de gevangenis konden vastleggen. Jaugey filmde vervolgens hoe de cursisten het leven binnen de gevangensmuren filmde dat bestaat uit spanningen tussen de gangs, discussies over christelijke hypocrisie, depressiviteit, verslaving, handeltjes, maar ook behoefte aan contact met familie, sport en rap. Gewone jongens eigenlijk, tot ze elkaar de biecht afnemen.

De niña a madre (2005)

Dagelijks worden er ongeveer 400 kinderen geboren in Nicaragua, waarvan 100 uit zeer jonge moeders van 14 tot 16 jaar. Deze documentaire volgt het leven van drie vrouwen die op deze jonge leeftijd ongewenst zwanger zijn geworden. Door hen enkele maanden gedurende hun zwangerschap en kort daarna te filmen, komen we iets te weten over hun families, hun liefdesverhalen, hun hoop, twijfels en angsten in het vooruitzicht hun kind op te moeten voeden.

Behalve dat de film iets vertelt over het alarmerend toenemend aantal tienermoeders in Nicaragua, stelt hij ook vragen over vrouwelijke identiteit en over wat zwangerschap inhoudt.

guaanse bevolking zich kan identificeren. Camila Films vierde vorig jaar zijn vijftienjarig bestaan, vijftien jaar waarin veel prijzen in de wacht werden gesleept.

Florence Jaugey en Frank Pineda willen films maken die stof tot nadenken bieden, films over de sociale omstandigheden in Nicaragua. Ze zouden graag speelfilms maken, maar dat is moeilijk te realiseren omdat die veel duurder zijn. Maar de films die zij tonen, kunnen de concurrentie met veel commerciële films goed aan.

Zilveren Beer

In Nicaragua is geen culturele industrie, de mensen leven in culturele armoede. Het is dan ook moeilijk films te produceren. De regering draagt op dit gebied niets bij. Jonge filmmakers vertrekken dan ook al snel naar het buitenland omdat daar wel subsidies gegeven worden. Toch bestaat er wel een nationale filmindustrie die opkwam in de jaren tachtig, kort na de revolutie, maar de bevolking is er niet van op de hoogte. De mensen zijn dus niet gewend films te zien die hun eigen werkelijkheid reflecteren, zij zien voornamelijk films uit de VS, Colombia en Mexico.

Camila Films werd geboren met de korte film *Betún y Sangre*, een bewerking van een verhaal van Rubén Darío dat vertaald werd naar de periode van de Nicaraguaanse burgeroorlog in de jaren tachtig. Later maakten Florence en Frank nog vele films, waarmee ze veel prijzen wonnen zoals in 1999 de Zilveren Beer in Berlijn voor *Cinema Alcazar*. Hun meest recente film is *De niña a madre* (zie kader). Jaugey had al eerder een aspect van de positie van de vrouw in Nicaragua vastgelegd in *El día que me quieras* uit 1999. Het is een film over de liefde tussen man en vrouw en over het geweld dat daar soms mee gepaard gaat. Alcohol, frustratie en het idee dat de vrouw onderdanig is aan de man zijn factoren die lichamelijk geweld in de hand werken.

Monique van de Sande

De vloek van Malinche

Het ware verhaal over de minnares van Cortés

Hebben jullie al eens over Malintzin gehoord? Een vrouw die lang geleden leefde in een gebied dat tegenwoordig een deel van Mexico is. 'Oh, nu kan ik me iets herinneren, nu je het zegt', zullen enkelen van jullie misschien zeggen en 'Oh ja! die vrouw die haar volk heeft verraden'. Gedurende lange tijd dacht men zo over haar. Was zij inderdaad een verraadster of werd zij zelf verraden?

Haar kinderjaren

Haar eigenlijke naam was niet Malinche, maar Malinali. Ze is in 1500 of 1503 geboren, in een adellijke familie in de provincie Paynalla in Coatzacoalcos, een gebied dat tegenwoordig Veracruz heet, in het zuiden van Mexico. De taal van haar volk was Náhuatl, een taal die vroeger ook door de bevolking van Nicaragua werd gesproken voordat de Spanjaarden er kwamen. De vader van Malinali overleed toen ze nog een klein meisje was. Haar moeder hertrouwde en kreeg een zoon. Haar moeder en haar nieuwe man hebben haar toen weggegeven of verkocht als slavin, zodat hun zoon de erfenis zou krijgen. Ze vertelden aan de bevolking dat hun dochter overleden was.

Ze brachten haar naar een gebied in Yucatán waar men Maya sprak. Omdat Malinali een slimme meid was en een speciale gave voor talen had, heeft ze deze nieuwe taal snel geleerd. Ze noemden haar Malinali Tenépal. 'Tenépal' omdat dit betekent 'mensen die makkelijk kunnen praten en met gebaren kunnen communiceren'. Echter, niemand waardeerde haar begaafdheid omdat ze een slavin was.

De invallers komen

In de loop van het jaar 1519 kwamen de Spaanse veroveraars onder leiding van Hernán Cortés (1485-1547) uit Cuba om Mexico te veroveren. Hij kwam met meer dan vijfhonderd soldaten, circa honderd zeelieden, zestien paarden, veertien kanonnen, 32 boogschutters en dertien soldaten met geweren. Voor de Maya's was dit alles nieuw en indrukwekkend. In het dorp Centla in Tabasco vond de eerste confrontatie tussen beide partijen plaats. De troepen van Cortés waren aan de winnende hand. De Maya's wilden vrede sluiten met de Spanjaarden. Op 12 maart boden de Maya's de Spanjaarden daartoe als cadeau goud en twintig slaven, waaronder twintig vrouwen, aan. Een van deze slavinnen was Malinali. In dezelfde maand werd zij gedoopt en aan Alonso Hernández de Portocarrero gegeven. Al sinds zij een klein meisje was, had men haar als object behandeld.

Na drie maanden, in juli 1519, ging Hernández met gezwinde spoed naar Spanje om een reden die

tot nu toe niemand bekend is. Cortés was erg in Malinali geïnteresseerd en hij maakte haar tot zijn minnares. Toen merkte hij ook dat zij de Náhuatl-taal kon spreken. Hij begon haar als tolk te gebruiken. Op die manier leerde ze ook de Spaanse taal.

Tweespalt onder de Indianen

Ondertussen ging Cortés door met zijn veroveringsplannen. Vergeet niet dat er in die tijd nog geen landen bestonden zoals wij die nu kennen. Het Azteekse Imperium was een van die beschavingen dat toen erg machtig was. Het omvatte Mexico en een deel van Centraal-Amerika. De Azteken hadden een enorme kennis van wetenschap en filosofie. Ze onderdrukten de naburige volkeren en dwongen hen belasting te betalen. Deze betaalden met tegenzin omdat ze door de Azteken onderdrukt werden en droomden over hun vrijheid. Ze zagen de Spanjaarden daarom als mogelijke bondgenoten. Voor Malinali waren de Azteken ook vijanden. Met haar kennis over de Azteken en de taal heeft ze de Cortés en de Spanjaarden geholpen. Zo heeft ze verteld over de gewoontes en de manier van denken van de Azteken en de Maya's, zodat de Spanjaarden hen konden begrijpen. De inboorlingen beseften welk een belangrijke rol ze speelde en begonnen haar *Malintzin* te noemen, een toevoegsel dat respect, verering en genegenheid uitdrukt. De Spanjaarden spraken deze naam uit als Malinche. Ook noemden ze haar Doña Marina de naam waarmee ze werd gedoopt.

De val van Tenochtitlán

Op 13 augustus 1521 viel Tenochtitlán (het huidige Mexico City). Dat was niet de schuld van Malintzin, het kwam door de diverse conflicten binnen het Azteekse Imperium. Op 8 november 1519 kwamen Cortés en zijn mannen bij de rijke en mooie stad Tenochtitlán aan, hoofdstad van het Azteekse Imperium. De bevolking telde meer dan 300.000 mensen. Niet minder dan duizend mensen zorgden in het rijk voor de wegen en de irrigatie van het land. De heerser van de Azteken, Moctezuma II (in Náhuatl Motecuhzoma 1480-1520) ontving Cortés met veel eer. Blijkbaar dachten de Azteken dat hij een god was en durfden ze zich niet te verzetten. Malintzin deed alles wat in haar macht lag om een goede overeenkomst tussen de twee te sluiten en bloedvergieten te voorkomen. Op het eerste gezicht ging alles goed, maar Hernán Cortés was bang dat de Azteken de Spanjaarden zouden aanvallen. Daarom besloot hij in juni 1520 de keizer als gijzelaar te nemen. De inboorlingen verzetten zich tegen de Spanjaarden en in die verwarring is Moctezuma, veertig jaar oud, omgekomen. De mensen van Tenochtitlán waren woest en in de nacht van 30 juni hebben Cortés en zijn troepen de stad verlaten. Ze gingen hulp halen bij hun bondgenoten. Bijna een jaar later op 30 mei 1521 hervatten zij de strijd tegen Tenochtitlán. Cortés voerde 80.000 inheemse soldaten aan. Een pokkenepidemie hielp ook mee de stad te veroveren. Deze epidemie maakte veel slachtoffers onder de verdedigers en verminderde hun kracht. De ziekte was door de

Europeanen overgebracht en was nieuw voor dit continent. De oorspronkelijke bevolking was er niet tegen opgewassen. Al die tijd bleef Malintzin bij Cortés en toonde zij haar waarde en loyaliteit.

Aan de kant gezet

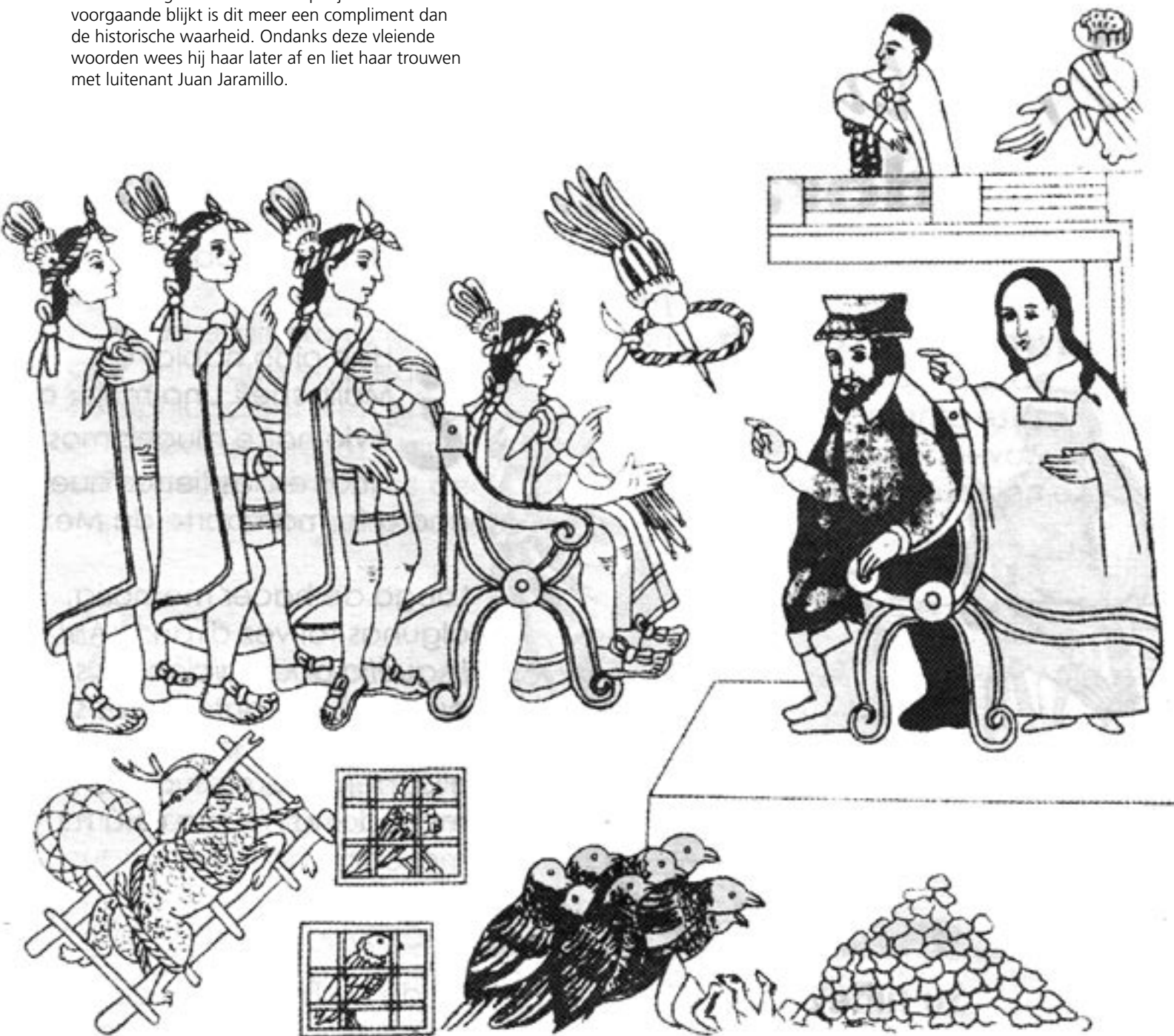
In 1523 kreeg Malintzin een zoon van Hernán Cortés. Zijn naam was Martín en zijn vader voedde hem als een Spanjaard op. Martín was de eerste halfbloed die een hoge functie in de regering had. Overigens werd hij toen hij 25 jaar was beschuldigd van samenzwering tegen de onderkoning van Mexico en men gaf hem de doodstraf.

Na de bevalling liet Malintzin het kind in Tenochtitlán achter en ging met Cortés mee op expeditie naar Honduras. Hij waardeerde haar. Misschien was hij aan haar gehecht of dacht hij dat ze voor hem nuttig kon zijn, misschien allebei. In een brief schrijft Cortés: 'Na God bedanken wij Doña Marina voor de verovering van het nieuwe Spanje'. Zoals uit het voorgaande blijkt is dit meer een compliment dan de historische waarheid. Ondanks deze vleiende woorden wees hij haar later af en liet haar trouwen met luitenant Juan Jaramillo.

Enkele historici zeggen dat dit laatste een opvallende consideratie was, omdat de meeste Spanjaarden hun inheemse partner als vuile was aan de kant zetten. Ondanks dit kleine gebaar, heeft Cortés Malinche nooit als een gelijke beschouwd. Hij ging bovendien met andere vrouwen om en had zelfs een dochter van prinses Tecuichpo, de dochter van de Azteekse keizer Moctezuma, Leonor genoemd.

Uit haar huwelijk met Jaramillo kreeg Malintzin een dochter, haar naam was María. María moest vechten voor haar vaders erfenis, omdat hij deze aan de neefjes en nichtjes van zijn tweede vrouw had nagelaten.

Malintzin - Marina overleed in 1527 of 1529. Ze is niet eens dertig jaar geworden. Niemand weet met zekerheid onder welke omstandigheden ze is gestorven. Men zegt dat ze is doodgestoken, opdat ze niet tegen Cortés zou kunnen getuigen tijdens een rechtspraak. Een andere versie is dat ze zou zijn gestorven aan de pest.>>

De vloek van Malinche

In de loop der jaren gingen mensen de naam van Malinche gebruiken als ze mensen bedoelden die door acties hun eigen cultuur verloochenden of een voorkeur hadden voor het vreemde. Als de vloek van Malinche al bestaat, dan bestaat deze uit de gewoonte om vrouwen de schuld te geven, zonder rekening te houden met de moeilijkheden waarmee deze vrouwen geconfronteerd worden. Het wordt tijd om de vloek te verbreken.

Bernal Díaz del Castillo, soldaat van Cortés, beschreef Malinali in zijn kronieken als iemand met een goed karakter, open, onbekommerd. Voor een plattelandsvrouw had ze veel innerlijke kracht. 'We hebben bij haar nooit een zwakheid gezien, alleen maar kracht had die vrouw'.

Ze hebben Malintzin beschuldigd van alle onheil die de inwoners van Midden-Amerika door de verovering hebben meegemaakt. Ze hebben haar verraadster genoemd. Ook zeggen ze dat ze de moeder van het halfbloed ras was, maar niet een moeder om trots op te zijn. De realiteit is dat Malintzin een vrouw van haar tijd was, intelligent en moedig. Ze had een moeilijk leven en ze gaf haar capaciteiten aan iemand die haar nooit gewaardeerd heeft. Ze heeft haar vaderland niet verraden, maar werd door haar eigen familie verraden. Cortés heeft haar, haar gevoelens en haar kennis misbruikt, net zoals hij het gebrek aan eenheid tussen de bevolkingsgroepen misbruikte.

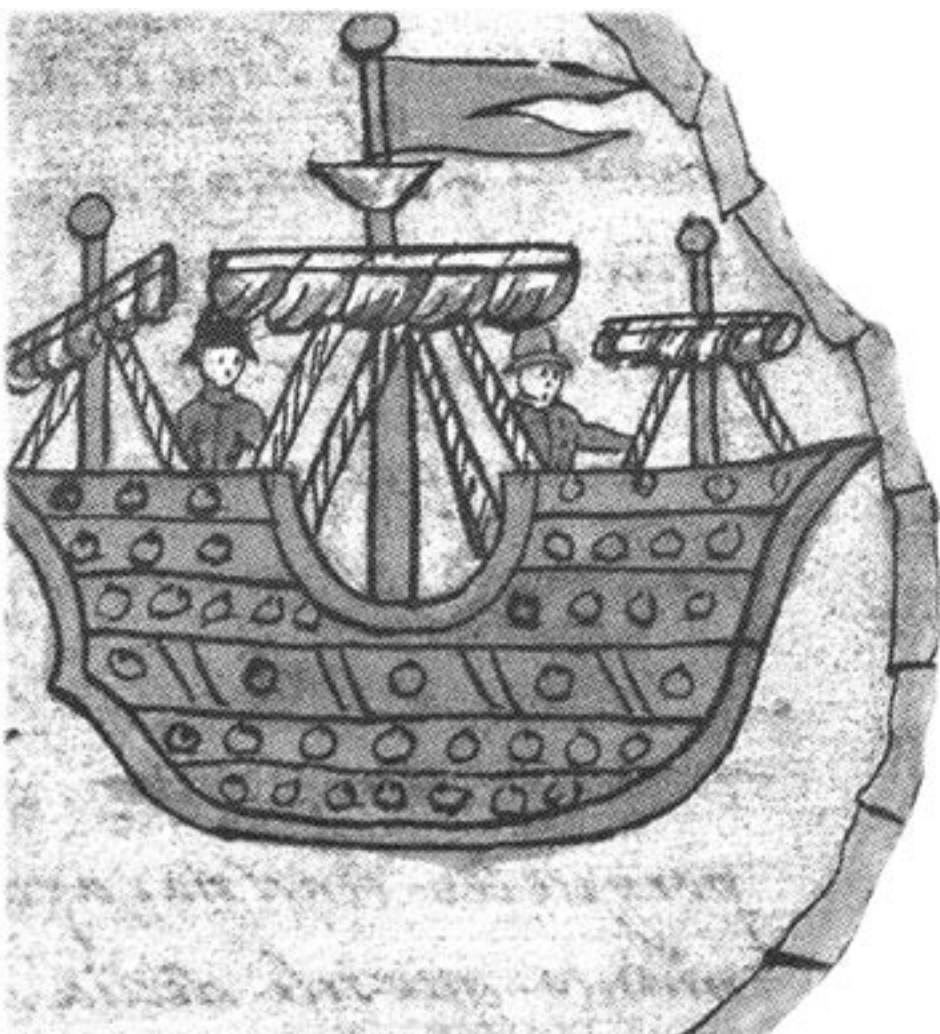
Nu we als vrouwen meer mogelijkheden hebben dan in de tijd dat Malintzin leefde en ons leven kunnen opbouwen zonder de hulp en bescherming van een machtige man, herdenken we haar als een voorouder.

Bron: Helena Ramos in *la Boletina*, september 2005

Vertaling: **Yris Arrieta**

Illustraties bij dit artikel

uit: *la Boletina*, september 2005

La Malinche

Estoy aquí
en el banquillo de los acusados

dicen que soy traidora
¿a quién traicionado?
Era una niña aún
cuando mi padre
es decir
mi padastro
temiendo que su hijo
no heredara las tierras
que a mí correspondían
me condujo hacia el sur
y me entregó a extraños
que no hablaban mi lengua.
Terminé de crecer en esa tribu
les servía de esclava
y llegaron los blancos
y me entregaron a los blancos.
¿Qué significa para ustedes
la palabra traición?
¿Acaso no fui yo la traicionada?
¿Quién de los míos vino a mi
defensa
cuando el primer blanco me violó
cuando fui obligada
a besar su falo
de rodillas
cuando sentí mi cuerpo
desgarrarse
y junto a él mi alma?
Fidelidad me exigen
ni siquiera conmigo
he podido ser fiel.
Antes de florecer
se me secó el amor
es un niño en mi vientre
que nunca vio la luz.
¿Que traicioné a mi patria?
Mi patria son los míos
y me entregaron ellos.
¿A quién rendirle cuentas?
¿A quién?
decidme
¿a quién?

Poema escrito por Claribel Alegría

La Malinche

Hier ben ik
in de beklaagdenbank.

Ze zeggen dat ik een verraadster ben.

Wie heb ik verraden?

Ik was nog een meisje

toen mijn vader

dat wil zeggen

mijn stiefvader

mij naar het zuiden bracht

en me aan vreemden gaf

die een andere taal spraken

omdat hij bang was dat zijn zoon

de gronden niet zou erven

die mij toebehoorden.

Bij die stam ben ik opgegroeid

ik diende hen als slavijn

toen kwamen de blanken

en hebben ze me aan hen gegeven.

Wat betekent voor jullie

het woord verraad?

Ben ik niet degene die verraden ben?

Wie van mijn mensen is mij

komen verdedigen,

toen de eerste blanke mij verkrachtte

toen ik gedwongen werd

op mijn knieën

zijn geslacht te kussen

toen ik mijn lichaam

en ziel

verscheurd voelde?

Loyaliteit eisen ze van mij

zonder

dat ik dat voor mijzelf had.

Voor hij kon bloeien

was mijn liefde al opgedroogd

het is een kind in mijn buik

dat nooit het licht heeft gezien.

Hoe heb ik mijn vaderland verraden?

Mijn vaderland dat zijn de mijnen

en zij leverden me uit.

Aan wie moet ik rekschap afleggen?

Aan wie?

zeg me

aan wie?

Gedicht van Claribel Alegría

'Bij wijze van avontuur' Uit de dagboeken van Rimke

In de vorige 'Cómo No! kon u de eerste serie 'Uit de dagboeken van Rimke' lezen. Wij ontvingen daarop zeer positieve reacties en we zijn daarom verheugd opnieuw een selectie uit de dagboeken van Rimke te publiceren. Daarbij moet vermeld worden dat het moeilijk is om haar ervaringen beknopt weer te geven, maar u kunt gerust een gedeelte uit de onderstaande tekst lezen als u een indruk wilt krijgen van de vorderingen van het project 'ondersteuning van familieleden van mensen met psychische problemen'.

November 2005

Later op de dag heb ik met een geneeskundestudent, Ingrid, gepraat. Ik had haar adres gekregen van iemand van de stedenband in Tilburg omdat ze een goede vrijwilliger ter plaatse zou kunnen zijn. Ingrid wil zich met name aansluiten bij het project omdat de medicijnenstudie minimale aandacht aan psychiatrie besteedt. Ze hoopt op deze manier toch wat over het vakgebied te weten te komen en wellicht patiënten te ontmoeten, zodat ze ook klinisch beter op de hoogte zal raken. Ik heb haar daarom gevraagd of ze mee wil op bezoek bij de familie van de jongen die vorige week in onderbroek door de straten van Matagalpa wandelde. 'Bij wijze van avontuur', voegde ik eraan toe, want uiteraard heb ik geen idee wat ik aan zal treffen (en dat vind ik dus het leukste van dit hele werk). Ingrid vond het spannend en zei mee te willen.

De jongen blijkt te zijn opgenomen in het psychiatrisch ziekenhuis in Managua. Ingrid en ik hebben zijn familie gevonden. Het is een doorsnee Nicaraguaanse familie: arm en met een klein winkeltje aan huis. De moeder van de jongen is voor een tijdje naar familie in een dorpje buiten Matagalpa om uit te rusten. Volgens tante en schoonzus is Franklin, zoals de jongen heet, al tien jaar ziek. Hij is nu 25. Moeder heeft een hoop met haar zoon moeten uitstaan en heeft zelf ook bezoeken aan de psychiater moeten brengen. Volgens tante en schoonzus omdat ze een ontzettend moeilijk leven heeft. Wanneer Ingrid en ik over het project vertellen, zijn de reacties wederom bijzonder enthousiast. Moeder, maar waarschijnlijk ook andere leden van het gezin, willen absoluut betrokken worden.

In het psychiatrisch ziekenhuis van Managua

Hier bezoeken we de afdeling voor jongemannen. Als het goed is, is Franklin daar twee weken geleden opgenomen. 'Franklin Ramos', wordt er op zakelijke toon de zaal ingeroepen. Een kleine maar stevige jongen komt ons even later tegemoet. Herkennen doe ik hem niet echt, maar ik zie wel dat hij er beter aan toe is. Volgens de dienstdoende verpleegkundige zou Franklin zelfs alweer naar huis mogen, maar is zijn familie nog niet op komen dagen. Ik vertel dat dat kan kloppen omdat zijn moeder aan het einde van haar Latijn is en in een dorpje op het platteland aan het uitrusten is. De verpleegkundige zegt dat ik, als ik wil, Franklin mee mag nemen naar zijn familie in Matagalpa, maar dat zie ik uiteraard niet zitten. Franklin staat me grijnzend te woord en vertelt dat mensen vaak denken dat hij ziek is, maar dat Gods wegen nu eenmaal ondoorgrondelijk zijn. Waarom hij naakt over straat liep? Dat weet alleen God, aldus Franklin. Verder is hij een vriendelijke en intelligente jongen. Zijn ziekte, schizofrenie, heeft hem echter al vele malen hier in het ziekenhuis in Managua doen belanden. Studeren of werken lukt hem niet.

Rosalba

Ik ben samen met de 19-jarige Victor, de schizofrene zoon van Rosalba (een van de familieleden die naar Costa Rica is geweest), naar Rosalba's huis gewandeld (Victor woont namelijk bij zijn oma). Hij is echt een lieve jongen, al is hij >>

dat niet altijd geweest natuurlijk. Moeder Rosalba heeft heel wat doorgemaakt met haar zoon en ook oma was hier nauw bij betrokken. Victor was jarenlang onmogelijk, lapte alle regels aan zijn laars en schold zijn familie voortdurend verrot, maar goed, hij was dan ook ziek. Ik heb oma ook uitgenodigd voor de bijeenkomst die we die middag zullen hebben. Eerst bezoek ik met Rosalba echter nog twee gezinnen die mogelijk tot de doelgroep behoren. In één van de gezinnen treffen we een oude moeder aan die niet echt geïnteresseerd lijkt in het project. Haar dochter, om wie het gaat, ontmoeten we ook. Ze heeft vier kinderen en maakt een gedrogeerde indruk. Waarschijnlijk neemt ze teveel kalmeringsmiddelen en ze geeft dat later ook toe. Haar verhalen zijn waanachtig. Ze herhaalt steeds hoe een schoonzus haar kwaad wil doen, jaloers is en haar lastig valt. Rosalba en ik zeggen dat we nog wel eens langs zullen komen, maar aangezien de moeder een apathische indruk maakt, is het onwaarschijnlijk dat we haar tijdens een bijeenkomst zullen ontmoeten.

Steeds weer blijkt hoe gecompliceerd ziektebeelden in Nicaragua zijn. Er spelen zoveel problemen tegelijkertijd: armoede, geweld, drankmisbruik, seksueel misbruik, trauma's zoals de dood van een gezinslid en oorlogservaringen.

Bijeenkomst

De familiebijeenkomst die avond verloopt goed, maar er komen geen nieuwe mensen opdagen. Volgende week zal ik met Rosalba persoonlijk een aantal gezinnen bezoeken en uitnodigen, dat werkt waarschijnlijk beter. Ik dacht dat ik in het begin beter wat terughoudend kon zijn met mensen uitnodigen zodat het niet meteen storm loopt, maar dat valt dus wel mee. Ook gaan we de volgende bijeenkomst op een zondag plannen, zodat mensen niet verhinderd worden door werkzaamheden. Verder heb ik gisteren met Ingrid, de Nicaraguaanse geneeskundestudent, een advertentie gemaakt om mensen uit te nodigen voor een 'ervaringsbijeenkomst' aanstaande zondag. We wilden die in de consultenruimte van de polikliniek hangen of door dokter Chávez laten uitdelen, maar de laatste is momenteel op vakantie. 's Middags heb ik Bart (een Nederlandse stagiair) bij zijn gastgezin bezocht. Hij voelt zich er goed. Bart blijkt vlakbij Franklin, de jongen die we in het psychiatrisch ziekenhuis bezochten, te wonen. Ik had Franklin een aantal dagen geleden al in de stad gespot. In de buurt van Bart zijn huis komen we hem weer tegen. We laten ons door de drukke en uitgelaten Franklin meesluizen naar zijn huisje waar nu ook zijn moeder Maritza aanwezig is. Maritza is een tenger vrouwtje dat honderduit praat. Ze wil wel naar de bijeenkomst komen aanstaande zondag, maar loopt niet over van enthousiasme zoals ik andere gezinsleden heb zien doen. Ik vermoed dat het onbekende vooral voor armere mensen eng is. Wanneer ik vertel dat er niets van haar verwacht wordt, dat ze gewoon mag luisteren, dat ze niets hoeft te betalen, dat ze iemand mee kan nemen en zo meer, laat ze iets overtuigender weten dat ze zal komen.

Ik heb samen met Manuel, bestuurslid van Comité Mano Vuelta, een agenda voor de vergadering van morgen gemaakt. We hebben besloten dat we een tijdelijk 'bestuur' moeten aanstellen, wat vooral inhoudt dat we zo goed en kwaad als het kan wat

taken gaan verdelen. Er is nu een speciaal kamertje voor ons project beschikbaar gesteld. We hebben een boekenkast (nu nog de boeken) en een tafeltje met laptop. Goed hè!

December 2005

Vanavond is de helft van onze mensen niet op de vergadering komen opdagen. Met de mensen die er wel zijn, hebben we gelukkig wel een goede vergadering. Als Raúl (die ook mee naar Costa Rica is geweest) vraagt of hij de moeder van een depressief meisje bij hem in de buurt voor de ervaringsbijeenkomst van zondag zal uitnodigen, heb ik een belangrijk onderwerp aangesneden: 'Vinden jullie dat we misschien twee groepen moeten opstarten? Eén voor schizofrenie-ervaringen en een ander voor andere (met name stemmings-) stoornissen? Of kan het gewoon gemengd?' Er ontstaat een goede discussie, waarna we voorlopig hebben besloten om ons op schizofrenie te blijven richten maar andere stoornissen niet uit te sluiten. We zullen in de introductie van een bijeenkomst uitleggen dat er verschillen zijn tussen bepaalde stoornissen maar dat we voorlopig nog samen bijeen zullen komen. Alle aanwezigen, inclusief Raúl, geven echter aan dat er in de toekomst waarschijnlijk toch beter gescheiden kan worden bijeengekomen. De documentatieruimte die we gaan opzetten moet ook zowel informatie over schizofrenie als over stemmingsstoornissen gaan bevatten, aldus de mensen. Het is grappig te bedenken dat we het in Tilburg ook vaak over de te kiezen doelgroep hebben gehad. Ik was er voor om ons op schizofrenie te richten, maar nu blijkt dat de behoefte verder reikt, zullen we in de toekomst waarschijnlijk toch een groep worden voor familieleden van mensen met een psychiatrische diagnose in het algemeen. Je kunt de dingen moeilijk gaan zitten tegenhouden.

Flor

Als Ingrid en ik daarna over de markt lopen, op zoek naar iets te drinken om onze dorst te lessen, ontwaar ik opeens een bekend gezicht. Het is Flor, één van de gezinsleden uit mijn onderzoek. Flor is 34 en zo nu en dan psychotisch maar lijdt vooral aan epileptische aanvallen. Als meisje is ze eens naar het psychiatrisch ziekenhuis in Managua gebracht en als jonge vrouw heeft ze twee kinderen gekregen van een oudere man die haar in de bergen misbruikte. Haar moeder, Estevana, zorgt voor deze (en haar eigen) kinderen en laat Flor nooit alleen. Alhoewel, nu staat Flor daar opeens alleen op die markt ... Maar inderdaad, nog geen minuut later komt Estevana met een plastic zak vol marktwaar aangelopen. Ze herkent me en wordt direct verlegen door de plotselinge ontmoeting (ze durft me niet aan te kijken) maar ze is ook heel vriendelijk, stelt een paar vragen en zegt dat ze op me zal wachten in haar huisje in de wijk Las Marias. Ik nodig Estevana niet voor de vergadering uit, ik weet vrij zeker dat ze niet zal willen, maar vooral niet zal kunnen komen. Ze leeft al twintig jaar met haar dochter Flor en er is na zo'n lange periode een evenwicht ontstaan. Wat in godsnaam zou een bijeenkomst voor haar kunnen betekenen. Een zak met geld, daar zou ze wel wat aan hebben.

Na deze gebeurtenis ben ik met Ingrid langs doña Coco, de moeder van Rosalba en oma van de zieke Victor, gegaan om te vragen waar Rosalba uithangt en waarom ze niet naar de vergadering van afgelopen woensdag is gekomen. Rosalba blijkt werk te hebben gevonden. We hebben haar in het atelier bezocht waar ze kleding naait en we hebben even gekletst. Zondag zal ze weer bij de ervaringsbijeenkomst proberen te zijn, maar het behoeft geen uitleg dat het werk voor gaat. Ze moet immers de schriftjes van haar schoolgaande dochters betalen, de elektriciteit, het water en al die andere dingen. Wanneer we Rosalba dienstbaar voor het project willen maken (en ze is een goede kracht), zullen we haar een baan moeten aanbieden. Ze studeert deeltijd boekhouding, wellicht kan ze ooit ons -nog op te zetten- kantoorje beheren?

Hardnekkige vooroordelen

De ervaringsbijeenkomst is een succes. Als ik om drie uur bij het Comité Mano Vuelta aan kom lopen, staan doña Maritza (de moeder van Franklin) en nog een vrouw reeds te wachten. Van de 'Costa-Rica gangers' komt niemand opdagen. De betekenis daarvan zullen we hopelijk later begrijpen. Ik vermoed dat Rosalba, Elba en Raúl gewoon wat anders te doen hadden. Een paar weken geleden zouden ze er alles voor opzij hebben gezet om bij een bijeenkomst aanwezig te zijn, maar wanneer de input de output overstijgt neemt motivatie in Nicaragua razendsnel af. Niet dat Rosalba en de anderen niet meer gemotiveerd zijn, maar verantwoordelijkheidsgevoel wordt hier anders ingevuld dan bijvoorbeeld in ons punctuele Nederland. Het hoort er allemaal bij. Nicaraguanen staan bekend om hun afwachtende houding, volgens sommigen een erfenis van de buitenlandse hulptroepen die na de oorlog Nicaragua overspoelden. Ik ben blij dat ik dit al-

een van de deelnemende gezinnen
foto: Rimke van der Geest

lemaal al wist voor ik hier aan begon, anders zou ik nu al gek zijn geworden.

De bijeenkomst zelf is zwaar. Ik had gevraagd of Ingrid hem wilde leiden. Dat doet ze heel goed. Vijf moeders en één jongen (zijn moeder is psychotisch) doen om beurten hun verhaal. Daarbij worden soms dingen gezegd die me kippenvol bezorgen. Niet zozeer vanwege de dramatiek van de verhalen (mensen blijven nog oppervlakkig), maar vanwege de hardnekkige vooroordelen en negatieve ideeën over schizofrenie, die blijkbaar niet alleen in de samenleving maar ook bij de familieleden zelf leven. Vooral de moeder van Rosalba, doet uitspraken waarbij ik mijn uiterste best moet doen om niets te zeggen. Ze zegt dingen als: 'Ik weet zeker dat schizofrenie te genezen is', en: 'Iemand met schizofrenie komt altijd in een fase dat hij óf zichzelf óf iemand anders zal proberen te vermoorden'. Ook zegt ze, als advies aan de jongen wiens moeder psychotisch is: 'Je moet een foto van het hoofd laten maken, want het kan heel goed een tumor zijn'. Maria Helena, de moeder van Leon die 32 is, zegt op een gegeven moment: 'Mijn zoon heeft geen schizofrenie, want hij is geen agressieveling'. Zo gaat het dus maar door ... en mijn hoofd knalt zo'n beetje uit elkaar van de spanning, omdat ik mezelf al lang geleden heb voorgenomen in de ervaringsbijeenkomsten mensen niet te gaan 'verbeteren' omdat dat er toe zou leiden dat ze straks niets meer durven zeggen of alleen maar dingen gaan zeggen waarvan ze denken dat ik ze wil horen. Ook laat Ingrid zich een keer verleiden om een vrouw de belofte te doen bij haar langs te komen om met haar andere kinderen te praten die haar zoveel problemen bezorgen. Ingrid is overrompeld door de tranen van de vrouw en denkt zo het goede te doen, ze wil haar proberen te helpen haar moeilijke thuissituatie te verbeteren. Later beseft ze goed dat zulke beloftes het einde van ons project kunnen betekenen. Maar zoals ik al eerder zei, Ingrid doet het geweldig, en ik hoop dat de volgende keer één van de familieleden een bijeenkomst kan leiden.

Een week later

Ik denk dat deze bijeenkomst ook vooral goed verlopen is omdat ze een beetje door Rosalba geleid werd, een moeder die zelf een psychotisch kind heeft. Ik

doe de introductie en daarna neemt Rosalba het over. Dat doet ze gewoon door te zeggen: 'Mijn zoon bijvoorbeeld ...' en dat nodigt mensen uit om te praten. Een fantastisch concept. Wat onder andere aan bod komt, zijn de praatjes en beeldvorming die de buurt ontwikkelt als in een gezin iemand ziek wordt. Rosalba kan zich nog goed herinneren hoe in haar buurt gezegd werd dat haar zoon Victor door kwade geesten bezeten was. Victor zelf kwam dit ook ter ore. Het gevolg was dat Victor nóg meer ontregelde. De praatjes hadden een slechte invloed op hem. Na anderhalf uur heb ik de bijeenkomst afgesloten. We hadden nog door kunnen praten, maar onder het mom van 'er komen nog vele bijeenkomsten', kon dit goed. Vooral Rosalba en Elba zijn na afloop onder de indruk. Als Bart, Ingrid en ik een kwartier later dan zij het Comité verlaten, staan ze op straat nog steeds na te kletsen. Dat hebben Bart, Ingrid en ik overigens ook nog even gedaan, maar dan onder het genot van een biertje. Dat blijkt interessant en nuttig. Ingrid is net zo'n evalueerder als ik. Ze zegt ook nog dat ze nooit en te nimmer aan psychiatrie als specialisatie na haar medicijnenstudie had gedacht, maar dat het nu tot één van de opties behoort. YES!

Januari 2006

Een projectvergadering en een ervaringsbijeenkomst. Tijdens de vergadering komen alleen Rosalba en Cándida (nieuwe kandidaat voor een meer actieve rol binnen het project) opdagen. Elba, Raúl, Ingrid en Janeth laten het afweten. >>

Rimke met zuster Louisa
foto: Rimke van der Geest

Ook is er een advocaat gekomen, Melvin, die ons gaat helpen in het proces een 'legale' organisatie te worden. Een geschikte vent lijkt me. Hij is naast advocaat, psycholoog en een vriend van Manuel.

De ervaringsbijeenkomst is wederom een succes. Ik arriveer een kwartier te laat en tref een wachtende Rosalba en minstens tien andere vrouwen en een man voor de ingang van het Comité aan. Onder hen zijn veel nieuwe gezichten. Totaal verrast open ik de deur van het kantoor en laat iedereen binnen. Waar komen al deze mensen vandaan? Hoe weten ze van het project af? Ik kom het niet eens echt te weten, de antwoorden vliegen me maar zo'n beetje om de oren: 'Via Chávez de psychiater', 'via een buurvrouw', 'ik kreeg een uitnodiging', enzovoort. Rosalba en ik leiden de bijeenkomst in waarna een vrouw die haar schizofrene zoon heeft meegenomen al snel in huilen uitbarst en het groepsgesprek op gang komt.

Alleenstaande moeder

Maandag 23 januari klinkt het startschot voor fase twee van het project. Althans, zo zie ik het. Ik heb Rosalba gevraagd deze week vrij te houden om gezamenlijk wat continuïteit in het project aan te brengen. Rosalba was in de wolken. Ze is niet alleen zeer gemotiveerd om het project verder te helpen, maar ook geschikt voor het werk. Ze is pienter, leergerig en heeft een zoon met schizofrenie. Een probleem is echter dat Rosalba ook een alleenstaande

moeder met drie kinderen is. Ze moet voortdurend op zoek naar werk om in het levensonderhoud van haar kinderen te voorzien. Daarbij studeert ze op de zaterdagen boekhouding. Een diploma biedt haar kans op een serieuze baan in de toekomst, en die studie is dan ook heilig voor haar. Een paar weken geleden had Rosalba een baantje gevonden. Iedere maandag tot en met vrijdag en 's zondags zat ze achter een naaimachine. Naar de bijeenkomsten van het project kon ze toen niet komen. Toen ze op een dag haar loon niet meer kreeg, heeft ze het baantje opgezegd. Twee weken geleden solliciteerde ze in een vrijhandelszone. Daar wilden ze haar de zaterdag niet vrijaf geven en dat werk ging dus niet door. Enerzijds was ik blij, want nu had Rosalba meer tijd voor het project, anderzijds besefte ik dat we Rosalba vroeg of laat toch weer zouden verliezen. Vandaar mijn besluit om haar een week lang te confisqueren, en ja, te betalen. Die maandagochtend werken we adressenlijsten en notulen bij in de computer en gaan we 's middags op bezoek bij families.

Ik neem Rosalba eerst mee naar Juan en Marlon, de zonen van doña Alisia, een van mijn onderzoeksgezinnen. Alisia is er niet, maar zoon Juan vertelt dat zijn moeder naar een ervaringsbijeenkomst had willen komen, maar het adres was vergeten. Ik ben blij verrast. Zoon Marlon is ook thuis. Hij is na onze aankomst naar de patio gevluht, maar gaat even later toch weer op zijn vaste plekje op de grond achter het muurtje in huis liggen. Ik loop naar hem toe om hem de hand te schudden (de vuist, hij geeft me altijd een vuist) en vraag hem of hij mijn vriendin Rosalba wil leren kennen. Marlon antwoordt dat hij ziek is. In zekere zin geeft hij altijd en overal signalen af dat hij met rust wil worden gelaten, maar zoals zo vaak pik ik ook signalen op dat Marlon het best leuk en interessant vindt om contact met mensen te hebben. Als ik hem (weer een tijdje later) een foto laat zien die ik van zijn moeder, broer en Ingrid (geneeskundestudent) heb gemaakt, pakt hij die aan en lacht hardop. 'Daar staat Juan, en daar staat mijn moeder. En wie is die vrouw daar?' Marlon bekijkt de foto aandachtig en als hij hem teruggeeft zegt hij 'mooi'. Daarna vervalt hij weer in onverstaabaar psychotisch gemompel. Rosalba is onder de indruk van het bezoek. Ze

had nooit gedacht dat het mogelijk was om met Marlon te praten. Daarnaast dacht ze dat Marlon gevaarlijk zou zijn. Zijn woeste (maar eigenlijk gewoon verwaarloosde) uiterlijk deed haar logischerwijs schrik aan. Als ik zeg dat het eerder Marlon is die bang voor ons is, is dat een waardevolle ontdekking voor haar, want zoals Marlon lopen er in Matagalpa wel meer figuren rond. Over hen denkt men dat het agressievelingen zijn waar niet mee te communiceren valt.

Levensgevaarlijk

Ook bezoeken we doña Maria Helena, een vrouw die de eerste vier bijeenkomsten steeds aanwezig was, maar de laatste twee keer niet gekomen is. Ze is niet thuis. Zoals bijna alle moeders uit het project is ze alleenstaand en de hele dag op pad om te wassen en te strijken voor geld. Wel is haar schizofrene zoon Anselmo thuis. Schuchter verschijnt deze in de deuropening als hij door neefjes en nichtjes wordt geroepen. Aan de bewegingen van zijn tong te zien, slikt hij haloperidol. We praten een tijdje met Anselmo en als we afscheid nemen, kunnen we voelen dat zijn hand trilt en klam is van het zweet. Daarna gaan we bij een echtpaar langs waarvan de man schizofrenie heeft. De man, Erlin, is al lange tijd stabiel, neemt iedere maand trouw zijn injecties en werkt als schoonmaker in de polikliniek. Hij zou een geschikte persoon zijn om in de toekomst een eventuele patiëntengroep te leiden en hij toont daar ook interesse in. Erlin heeft een lieve, intelligente vrouw die hem steunt, en een klein dochtertje.

In een volgend gezin dat we bezoeken, gaat het opnieuw om een zoon, Alexis. Hij wil zich in eerste instantie niet komen voorstellen, maar komt later toch. Hij slikt sinds een week medicijnen en zegt zich al beter te voelen. Zijn moeder zegt echter dat hij soms heel lang in de spiegel staart of naar zijn voeten. Op het receptje van dokter Chávez zie ik dat Alexis een antidepressivum heeft voorgeschreven gekregen. Als ik Alexis vraag of het klopt dat hij nergens zin in heeft, beaamt hij dat. 'Zelfs niet om te leven?' vraag ik. Alexis blijkt inderdaad veel aan de dood te denken. Hij doet me denken aan Denis, een jongen uit één van mijn onderzoeksgezinnen. Denis, van dezelfde leeftijd als Alexis, had ook psychotische symptomen en katatone verschijnselen bij een depressie. Denis heeft zich op een dag proberen op te hangen. Hij overleefde de zelfmoordpoging maar liep hersenschade ten gevolge van zuurstofgebrek op. Veel beter werd zijn leven er niet op. Ik hoop maar dat Alexis de medicijnen blijft nemen en wat praathulp krijgt. Een depressie zoals de zijne is levensgevaarlijk. In de toekomst zullen we binnen het project waarschijnlijk ook iets met deze tak van psychische stoornissen moeten doen.

Onder de indruk

Woensdag 25 januari krijgt Rosalba in de ochtend computerles van Bart. Aan het einde van de ochtend maken we rapportages van de familiebezoeken en 's middags lopen we naar Rosalba's huis waar haar dochtertjes Engma en Eri *almuerzo* (middageten) hebben klaargemaakt. Bart, die voor het eerst Rosalba's huis bezoekt, vertelt later dat hij erg onder de indruk was van alles. Rosalba's huis is een doorsnee Nicaraguaans huisje (muren van houten planken, dak van zinkplaten en een vloer van aangestampte aarde), maar wanneer je Rosalba's piekfijne uiterlijk ziet, kom je in eerste instantie niet op het idee dat ze in armoede leeft. Ook het feit dat één van haar puberale dochtertjes spottend vermeldt dat haar moeder bijna elke dag huilt, met andere woorden, een huilebalk is, maakt indruk. Bart en ik hebben veel bewondering voor deze alleenstaande vrouw die het zwaar heeft, maar ondanks dat positief en energiek in het leven staat.

Na het bezoek aan Rosalba's huis, lopen we met zijn drieën langs doña Candida. Zij is de moeder van Erlin (de schizofrene man die getrouwd is en een dochtertje heeft). Candida bleek al eerder geïnteresseerd te zijn in het project en aangezien zij in de polikliniek als verpleegkundige werkt, is ze een goede vrijwilliger om erbij te hebben. Candida kan per week precies uitvinden welke medicijnen er in de polikliniek aanwezig zijn (en dus gratis afgehaald kunnen worden). Verder is ze ook een schat van een vrouw. We maken wat afspraken voor volgende week.

Liever een injectie

Donderdag 26 januari werken Rosalba en ik aan een werkplan voor het jaar 2006. In de middag gaan we op bezoek bij doña María, een vrouw met twee zieke zonen. Zij is, zoals we al verwacht hadden, aan het werk. Met name zoon Byron van 37 is er slecht aan toe. Doña María vertelde tijdens de ervaringsbijeenkomst al dat hij slecht slaapt, geen medicijnen wil en snel agressief wordt. Van doña Candida weten we dat de injectie flufenazine gratis in de polikliniek aanwezig is (normaal kost die 500 córdoba) en we vragen de broers dit aan hun moeder door te geven. Hier in Nicaragua krijgen mensen (ook psychotische

patiënten) liever een injectie dan pillen, mogelijk een gevolg van de succesvolle vaccinatiecampagnes in de jaren tachtig. Later zal blijken dat doña María haar zoon Byron de volgende dag inderdaad met succes naar de polikliniek heeft meegenomen.

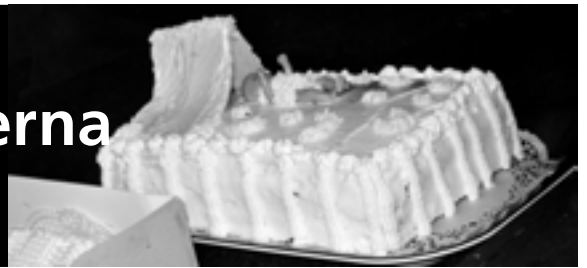
Daarna gaan we langs doña Maritza, de moeder van Franklin. Doña Maritza is de trouwste bezoeker van de ervaringsbijeenkomsten; ze heeft nog geen enkele keer overgeslagen. Met haar zoon Franklin gaat het erg goed, en dat doet Maritza op haar beurt weer goed. Ze is op het moment een vrolijke vrouw en aan de manier waarop ze over haar zoon praat, wordt duidelijk dat ze erg veel van hem houdt. Last but not least, bezoeken we die dag Rosalba's zoon Victor die bij oma doña Coco woont. Het is de laatste familie die we bezoeken van de adressenlijst die we in de afgelopen drie maanden hebben opgesteld. Met Victor gaat het goed. Dat wil zeggen, hij is erg rustig, eigenlijk te rustig, hij slaapt een groot gedeelte van de dag, een nadeel van medicijngebruik. Na tien minuten kletsen vraagt hij of het goed is als hij weer naar bed gaat. Op het muurtje voor het huis van doña Coco evalueer ik met Rosalba en Bart de afgelopen week. Een goede en nuttige activiteit, die we er in moeten houden.

Rimke van der Geest

OPROEP

De redactie van de *!Cómo No!* is op zoek naar nieuwe redactieleiden. Wie komt ons helpen met het zoeken naar onderwerpen, schrijven of vertalen van stukjes of interviews en eventueel ook vouwen en verzenden? We brengen vier nummers uit per jaar en vergaderen meestal een- of tweemaal per nummer (hooguit acht keer per jaar). Belangstelling? Bel 013 5368706 of mail naar: ssn@hetnet.nl

Taarten voor het Casa Materna

een van de prachtige, toepasselijke taarten
foto: Els van Wijk

Onze werkgroep Mujeres heeft al enkele jaren een band met kraamhotel De Meiboom. Deze band is sterker geworden nadat enkele medewerksters van De Meiboom in 2003 met ons een bezoek hebben gebracht aan het Casa Materna. Zij hebben twee weken ondersteuning gegeven aan het Casa Materna en dat scheidt een hechte band.

Thebe kraamhotel De Meiboom verhuisde eind vorig jaar van de Tilburgseweg in Goirle naar een prachtige locatie bij het TweeSteden Ziekenhuis. Het nieuwe kraamhotel werd officieel geopend in januari. Onderdeel hiervan was een grote kraammarkt op 28 januari in de Postelse Hoeve. Vele standhouders waren aanwezig, waaronder wij als Mujeres van de SSTN. Wij brachten onze activiteiten

en die voor het Casa Materna onder de aandacht van het geïnteresseerde publiek. Aan het eind van de dag werd op de drukbezochte markt een aantal taarten verloot. Deze prachtige exemplaren, door professionele en amateurbakkers vervaardigd, werden bij opbod verkocht. De opbrengst was voor een goed doel. Wij waren aangenaam verrast dat het Casa Materna het goede doel bleek te zijn. De opbrengst was 240 euro, waarvoor wij de bakkers hartelijk danken!

Mujeres van de SSTN,

Diny van de Pas
Els van Wijk

8 maart

Onze vrouwengroep Mujeres heeft, zoals elk jaar, meegedaan aan de Tilburgse viering van de Internationale Vrouwendag. De Mujeres verzorgden, samen met Oikocredit, twee workshops over microkrediet. Praktijkvoorbeelden van projecten uit Latijns-Amerika en Matagalpa werden gebruikt om het belang van deze dienstverlening duidelijk te maken. De Mujeres overwogen om de komende jaren verder te gaan met dit thema en organiseren er binnenkort een extra bijeenkomst over. Tevens zullen zij zich tijdens het werkbezoek aan Matagalpa in november van dit jaar verder oriënteren en informeren.

Nationale Boomfeestdag

2006 is het jaar van de Spelen. Olympisch in de winter en boomvriendelijk in de lente, want het thema van onze nationale Boomfeestdag is dit jaar 'Bomen & Spelen'. Het hierbij horende lespakket werd al gauw een spelpakket. Wat hebben we in elkaar geknutseld? Een soort bomenmonopolie, met veel muntjes, houtjes en nootjes om te verzamelen. Mahonie, Paranoot, Kastanje en Eik spelen de hoofdrol en de Eenhoorn, Basilisk, Doeroecoeli en Dodo kom je ook nog tegen. Elk speelvak heeft zijn eigen verhaal gekregen in het 'lespakket', wat tijdens het spel behandeld kan worden, of gewoon als leuke achtergrondinformatie te lezen is. Enkele scholen hebben de spelpakketten aangevraagd, maar ze zijn nu ook voor iedereen te koop. Ze kosten tien euro per spel, en het hele bedrag wordt gebruikt om het nieuwe milieu-educatie-centrum in Matagalpa mee te helpen opstarten. Voor informatie bel 013 5368706 of mail naar sstn@hetnet.nl

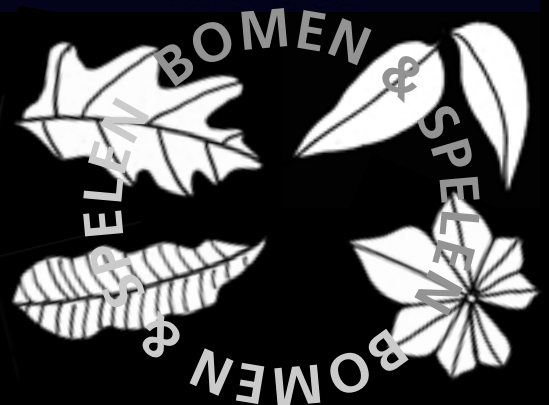
Op de Boomfeestdag op 22 maart zelf is in samenwerking met de gemeente een 'bomenspeurtocht' uitgezet aan het einde van de Rueckertbaan. Een groep kinderen uit het basisonderwijs heeft die ochtend boompjes geplant, boomfoto's gepuzzeld, diktes en hoogtes gemeten, misschien wel omgekeerde watervallen beluisterd, kriebelbeestjes gekrabbeld en natuurlijk het spelpakket mee naar huis gekregen!

INTERNATIONALE VROUWENDAG TILBURG

GOED GEZIEN

8 MAART 2006

informatiestand met grote taart op voorgrond
foto: Els van Wijk

scholierencompetitie
foto: Miranda van der Klaauw

Scholierencompetitie

Op vrijdag 31 maart zullen drie middelbare scholen voor de tweede maal strijden om de mondiale wisselbeker. In de Raadzaal van het gemeentehuis van Tilburg gaan de groepen 4/5 van het Odulphus Lyceum, het Beatrix College en 2College Cobbenhagen de strijd met elkaar aan. Zij bereiden zich middels een lesbrieven voor op de situatie in Tanzania, Zuid-Afrika en Nicaragua en moeten tijdens een speciaal ontworpen spel vragen beantwoorden en opdrachten doen. Daarnaast richt elke school een etalage in van het pand aan de Stationsstraat 39 (de voormalige Wereldwinkel-etalage). Deze etalages worden door een jury beoordeeld en tellen mee voor het eindresultaat. U kunt de etalages, die elk een land vertegenwoordigen, bekijken tussen 24 maart en 7 april 2006.

Scholenband

Basisschool De Sporck in de Reeshof heeft helaas besloten te stoppen met de scholenband. De school heeft zich gedurende vier jaar ingezet voor haar zusterschool in Solingalpa en de realisatie van diverse projecten mogelijk gemaakt.

Tilburg-Matagalpa Weken

Van 5 tot en met 23 april 2006 organiseren wij de Tilburg-Matagalpa Weken. In aanwezigheid van twee Matagalpese gasten en het muzikale duo Hijos del Maíz wordt stil gestaan bij het werk van de Stedenband en wordt gekeken hoe Matagalpa bezig is met de Millenniumdoelen en wat wij kunnen doen om hen te ondersteunen. Naast een aantal inhoudelijke activiteiten worden diverse culturele activiteiten georganiseerd. In de flyer die is ingevouwen in deze ¡Cómo No! vindt u het hele programma.

reparatie fiets in Natuurmonument Beerze tijdens de Vuelta a Matagalpa
foto: Francine van Werde

Dé foto van ¡Cómo No!